

Анастасія ШЕВЧЕНКО, редактор-юрист

ЯК ОБЧИСЛЮЮТЬСЯ СТРОКИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ЗА ДОГОВОРАМИ В ПЕРІОД КАРАНТИНУ

Із цієї статті ви дізнаєтеся: про правила обчислення строку позовної давності за господарськими договорами в період карантину.

Що можна зробити на практиці: правильно визначити строк позовної давності договору на підставі наведених нами прикладів.

Що таке позовна давність і для яких цілей важливе правильне обчислення строків давності?

Позовна давність – це встановлений законом строк, протягом якого суб'єкт господарювання має право звернутися до суду з вимогою про захист свого порушеного права або інтересу (ст. 256 Цивільного кодексу, далі – ЦК).

Так, згідно зі ст. 257 ЦК **загальний строк** позовної давності становить **3 роки**. А в ст. 258 ЦК встановлено **спеціальні строки** позовної давності – **скорочені або більш тривалі**. Наприклад, скорочений строк позовної давності в 1 рік встановлено для вимог, які пред'являються поручникові на підставі договору поручництва.

Звідси можна зробити висновок: знати правила обчислення строків позовної давності необхідно перш за все для того, щоб **своєчасно подати позовну заяву** до суду. Наприклад, для стягнення заборгованості з контрагента за договором. Або для захисту своїх інтересів в інших спірних випадках, які виникають у ході господарської діяльності. Крім того, знати строк позовної давності потрібно **для податкового обліку**. Адже підставою для визнання заборгованості безнадійною є закінчення строку позовної давності (пп. 14.1.11 Податкового кодексу, далі – ПК).

Як визначити початок перебігу строку позовної давності та його закінчення?

Згідно із ч. 1 ст. 261 ЦК строк позовної давності обчислюється з дня, коли сторона дізналася або повинна була дізнатися про порушення свого права.

Правила визначення закінчення строку давності встановлені ст. 254 ЦК. А саме – строк позовної давності, встановлено:

- **у роках** – закінчується у відповідний місяць і число останнього року строку (наприклад, якщо за договором 3-річний строк позовної давності почався 20.02.19 р., то закінчиться він 20.02.22 р.);
- **у місяцях** – закінчується у відповідне число останнього місяця строку (наприклад, якщо перебіг 6-місячного строку позовної давності починається 5 серпня, а закінчується 5 вересня).

Для наочності пояснимо на прикладі.

Приклад 1

За умовами договору купівлі-продажу покупець повинен оплатити товар не пізніше 1 лютого 2020 року. Якщо товар до цієї дати не буде оплачений, то з 2 лютого 2020 року почне обчислюватися 3-річний строк позовної давності. Отже, закінчиться він 02.02.23 р.

Зверніть увагу! Якщо останній день строку позовної давності припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, то днем закінчення такого строку буде перший за ним робочий день (ч. 5 ст. 254 ЦК). При цьому слід мати на увазі, що неробочий день має значення тільки для моменту закінчення строку. А для початку строку позовної давності не має значення, який це день – робочий чи ні.

Чи впливає форс-мажор на перебіг строку позовної давності?

Законом від 17.03.20 р. № 530-IX карантин визнаний форс-мажорною обставиною. А наявність форс-мажору служить підставою для звільнення від виконання тих або інших обов'язків чи зобов'язань за договорами.

Увага! Наявність форс-мажору для конкретного договору має бути документально підтверджена сертифікатом Торгово-промислової палати або додатковою угодою до основного договору. Тільки в цьому випадку сторона може бути звільнена від виконання договірних зобов'язань у зв'язку з форс-мажором.

На весь період існування форс-мажорних обставин перебіг строку позовної давності **припиняється** (ст. 263 ЦК). З дня припинення карантину перебіг строку позовної давності продовжується (з урахуванням часу, який минув до його припинення).

Розглянемо декілька прикладів, як обчислювати строки позовної давності, перебіг яких припинився у зв'язку з карантинном.

Приклад 2

За договором постачання покупець повинен був оплатити отриманий товар не пізніше 10 лютого 2020 року. Проте в зазначений строк оплата не надійшла, виникла заборгованість. Перебіг строку позовної давності за заборгованістю почався з 11.02.20 р. У період із 12 березня і по 24 квітня 2020 року діяв карантин (форс-мажор), засвідчений довідкою Торгово-промислової палати. На період карантину перебіг строку позовної давності був припинений.

У цій ситуації строк позовної давності становить 3 роки (ст. 257 ЦК). Датою його початку є 11 лютого 2020 року. Період, протягом якого діяв карантин, не зараховується у строк позовної давності. У такому разі слід урахувувати тільки час, який минув до і після припинення перебігу позовної давності.

З початку перебігу строку позовної давності за договором і до початку дії форс-мажору минув місяць (з 11 лютого по 11 березня). Звідси впливає, що з трирічного загального строку залишилося 2 роки і 11 місяців, які почнуть обчислюва-

тися з 24.04.20 року (дата закінчення карантину). Таким чином, строк позовної давності за заборгованістю закінчиться 23.04.23 р.

Приклад 3

За договором купівлі-продажу покупець придбав товар. На цей товар встановлено гарантійний строк – один рік із дати випуску (12.09.19 р.). При перевірці виявилось, що товар неякісний.

Згідно зі ст. 681 ЦК річний строк позовної давності за претензіями, пов'язаними з недоліками проданого товару, обчислюється з дня виявлення недоліків у межах гарантійного строку. Якщо строк позовної давності визначений роками, то він закінчується у відповідний місяць і число останнього року строку (ст. 254 ЦК). Тобто строк позовної давності минув би 12.09.20 р., але оголошений карантин припинив його перебіг. Отже, покупець має право звернутися до суду не пізніше 24.10.20 р.

Приклад 4

У підприємства є дебіторська заборгованість, строк давності за якою минув 15 березня 2020 року, тобто в період карантину. Коли підприємство зможе визнати цю заборгованість безнадійною для цілей оподаткування?

Підставою для визнання заборгованості безнадійною є закінчення строку давності (пп. 14.1.11 ПК). Факт закінчення строку позовної давності необхідно документально підтвердити, зокрема договором і додатками до нього, у яких зазначена дата, коли боржник зобов'язаний був виконати свої зобов'язання за договором (від цієї дати і відлічуватиметься строк позовної давності). Тут строк позовної давності за заборгованістю минув у період карантину. На весь період карантину перебіг строку позовної давності припиняється (ст. 263 ЦК). Тому підприємство зможе визнати заборгованість безнадійною тільки після закінчення карантину (ураховуючи час, який минув до і після припинення перебігу позовної давності).

На момент початку карантину (12.03.20 р.) залишалося всього 4 дні до закінчення строку давності за заборгованістю. Припустимо, що карантин закінчиться 24 квітня 2020 року. Строк позовної давності закінчиться 27.04.20 р. З наступного дня заборгованість набуває статусу безнадійної із причини закінчення строку позовної давності.